

Η ΔΙΚΑΙΙΚΗ ΘΕΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Αλέξης ΤΑΤΤΗΣ, Δ.Ν.
Μάιος 2013

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΜΠΑΝ

■ Συνήθης θεώρηση:

1. Το δίκαιο ρυθμίζει τον ιστορικά εξελισσόμενο κόσμο της πληροφορίας (π.χ. αρχεία, προσωπικά δεδομένα, ελευθερία του λόγου κ.λπ.)
2. Το δίκαιο χρησιμοποιεί πληροφοριακό υλικό οποτεδήποτε ρυθμίζει κοινωνικά πεδία
 - Η ιστορική εξέλιξη της τεχνολογίας πληροφοριών (π.χ. διαδίκτυο, ηλεκτρονικά κοινωνικά δίκτυα κ.λπ.) θέτει καινοφανή ζητήματα στα (1) & (2)

■ Εναλλακτική θεώρηση:

- Το δίκαιο «δημιουργεί» πληροφοριακό υλικό
- Η παραδοχή αυτή φαίνεται να αναιρεί μια αμιγώς εργαλειακή σύλληψη του δικαίου

ΠΕΡΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

- Πληροφορία και επικοινωνία:
 - Εκφορά
 - Πληροφοριακό περιεχόμενο
 - Κατανόηση
 - Το στοιχείο της κατανόησης προσδίδει ένα έντονα δυναμικό χαρακτήρα στην γένεση και στη μετάδοση της πληροφορίας
- Εγγενής ενδεχομενικότητα:
 - 1^ο επίπεδο: διαφωνία ως προς το πληροφοριακό περιεχόμενο
 - 2^ο επίπεδο: αδυναμία κατανόησης πλαισίου
 - Πρόβλημα «διπλής ενδεχομενικότητας» (double contingency – T. Parsons)

ΔΙΠΛΗ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

■ Διπλή ενδεχομενικότητα:

- Για να είναι δεκτική διαχείρισης η διαφωνία πρώτου επιπέδου είναι απαραίτητη η σταθεροποίηση ενός σημασιολογικού πλαισίου στο δεύτερο επίπεδο
- Ο βαθμός κοινωνικής συνθετότητας είναι συνάρτηση του πλήθους των νοητών σημασιολογικών πλαισίων
 - **Βασικό ερώτημα: πως εξασφαλίζεται η σταθεροποίηση του σημασιολογικού πλαισίου, ώστε μέσω αυτού να νοηματοδοτούνται πληροφορίες;**

■ Θεωρία κοινωνικών συστημάτων:

- Η σταθεροποίηση σημασιολογικών πλαισίων (και άρα η απομείωση της κοινωνικής πολυπλοκότητας) επιτυγχάνεται μέσω της ιστορικής ανάδυσης αυτόνομων, αυστηρά δομημένων κοινωνικών συστημάτων
- Τα κοινωνικά συστήματα είναι συστήματα επικοινωνίας τα οποία χρησιμοποιούν ως βασικό μέσο το **νόημα**
- Η στοιχειώδης μονάδα της κοινωνίας είναι η επικοινωνία (ακριβέστερα μεμονωμένα επικοινωνιακά ενεργήματα) και όχι η δράση
- Τα κοινωνικά συστήματα αποκτούν ταυτότητα στο χρόνο μέσω της συνεχούς και δομημένης σύνδεσης επικοινωνιακών ενεργημάτων

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

- Σύστημα και Περιβάλλον
- Θεμελιώδης διάκριση: ο κώδικας του κοινωνικού συστήματος (δυναμική μορφή)
- Προγραμματισμός: το επίπεδο όπου συγκεκριμενοποιείται, βάσει σταθερών κριτηρίων, η απόδοση της μίας ή της άλλης τιμής του κώδικα – εδώ ακριβώς θεμελιώνεται και αναπτύσσεται η εσωτερική δομή του συστήματος
- Στοιχεία συστημάτων: αυτοτελή επικοινωνιακά ενεργήματα, βάσει των οποίων νοηματοδοτούνται περιβαλλοντικά ερεθίσματα
- Το περιβάλλον ως «θόρυβος»: ευαισθησία και δομική σύζευξη (αντιστοίχιση εσωτερικής και εξωτερικής πολυπλοκότητας)
- Το παλιό και το καινούριο: μεταβλητότητα (variation) και πλεονασμός (redundancy)
- Ενότητα στο χρόνο: δομές σύνδεσης των αυτοτελών επικοινωνιακών ενεργημάτων (εσωτερική ιστορικότητα)

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

- Το νομικό σύστημα είναι ένα αυτοαναφορικό σύστημα επικοινωνίας
- Βασική διάκριση (κώδικας): νόμιμο - παράνομο
- Προγραμματισμός: οι κανόνες δικαίου αποτελούν συστημικές δομές βάσει των οποίων αποδίδεται ο χαρακτηρισμός «νόμιμο» ή «παράνομο» (υποθετικά προγράμματα)
- Στοιχεία νομικού συστήματος: επιμέρους επικοινωνιακά ενεργήματα, της μορφής «Το Χ είναι παράνομο»
- Περιβάλλον: ο,τιδήποτε δεν ανήκει στο νομικό σύστημα, δηλ. ο,τιδήποτε δεν προχωρά σε παραγωγή νοήματος βάσει της θεμελιώδους διάκρισης του νομικού συστήματος
- Θεσμοί εξασφάλισης μεταβλητότητας και πλεονασμού: νομοθετική και δικαστική λειτουργία
- Δομές σύνδεσης νομικών επικοινωνιακών ενεργημάτων: θεμελιώδεις αρχές του δικαίου, συνταγματικές αρχές κ.λπ.

Η ΔΙΚΑΙΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

- Στηρίζεται στον διφυή χαρακτήρα του νομικού συστήματος (συγχρόνως ανοιχτό και κλειστό σύστημα)
- Δημιουργείται στο πλαίσιο επικοινωνιακών ενεργημάτων εντός του δικαίου, τα οποία προϋποθέτουν την κινητοποίηση του νομικού συστήματος και τη σύνδεσή τους με προϋφιστάμενα επικοινωνιακά ενεργήματα
- Το νοηματικό περιεχόμενό της δικαιοκής πληροφορίας προκύπτει από τις εσωτερικές δομές του νομικού συστήματος και τελικά ανάγεται στον κώδικα του συστήματος
- Ο καινοφανής ή μη χαρακτήρας της δικαιοκής πληροφορίας στηρίζεται στην αλληλεπίδραση των μηχανισμών της μεταβλητότητας και του πλεονασμού

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Το δίκαιο εμπλέκεται με το πληροφοριακό σύμπαν ως κοινωνικό σύστημα
- Η συνήθης θεώρηση (το δίκαιο ρυθμίζει ή χρησιμοποιεί το πληροφοριακό σύμπαν) αγνοεί τον αυτοαναφορικό χαρακτήρα του δικαίου
- Ο,τιδήποτε εμφανίζεται στο δίκαιο ως πληροφορία δεν είναι παρά η νομική νοηματοδότηση ενός ασαφούς περιβαλλοντικού ερεθίσματος
- Οι μεταβολές της τεχνολογίας πληροφοριών δεν είναι αδιάφορες για το νομικό σύστημα. Οι αυξανόμενες μεταβολές του δικαιοκού περιβάλλοντος κινητοποιούν διαδικασίες εσωτερικής «επανοργάνωσης» του δικαίου ώστε αυτό να καταστεί ικανό να διαχειριστεί την αυξημένη περιβαλλοντική πολυπλοκότητα
- Η ρυθμιστική ικανότητα του δικαίου δεν είναι αυτονόητη αλλά εξαρτάται από το πώς άλλα κοινωνικά συστήματα θα διαχειρισθούν – βάσει της δικής τους εσωτερικής λογικής – τη δικαιοκή πληροφορία